

BRÅMÅBO

— liten som väl aldrig blir stor

Jenbersbuder, en enslig avkrok där vegetationen huvudsakligen består av enbuskar bland vilka invånarna i halvilt tillstånd tassar omkring lyst-rande till benämningen ”jenbersfinner”.

Ungefär så ter sig den karikatyr som folkhumorn tecknar av Bråmåbo, Solleröns minsta by. En plats där man är lite vid sidan om i dubbel bemärkelse, tydligen. Riktigt långt tillbaka i tiden fick byn också heta ”Trullbuder” och den modernaste varianten är ”Lilla Finland”. Kärt barn har många namn, resonerar vi bråmåbobor och tar allt detta för vad det säkerligen är, nämligen de större syskonens familjära och kär-vänliga gnabb med den minste. Varifrån dessa smeknamn kommer eller vad de grundar sig på tycks ingen veta, men nog kan man hitta lite paralleller med Finland. T ex att Bottniska viken skär in och avgränsar detta land från övriga Norden på samma sätt som Randmyren skiljer Bråmåbo från de andra solleröbyarna. I våra dagar är det väl bara i mörka höstkvällar som Randmyren inger känslan av att fjärma, men de bybor som har gått i skolan innan snöplogen blev motordriven, de glömmer aldrig snödrivorna som de då måste kämpa sig igenom just på Randmyren.

Bråmåbo är också den yngsta av byarna. Liksom Gruddbo och Bodarna var den från början fåbod och fick så förbli flera hundra år längre än den förstnämnda. I boken om Gruddbo har John Granlund ägnat några rader även åt Bråmåbo, där vi kan läsa följande:

”Bråmåbo blev fast by först vid storskiftet. År 1672 hade Bråmå Lars Jönsson i Bengtsarvet ingen annan åkerfåbod än ”Bodarne” och på 1690-talet är han tydligen själen i ett nyodlingsarbete av större dimensioner här på betesmarken. Vi veta att han icke är ensam om det, men han är mäktig nog att giva sitt namn åt hela bosättningen”.

En klok och driftig karl med gott omdöme som det anstår en arbetsledare, den bilden får man av denne Bråmå Lars. Säkert hade han väl förtjänat hedersbetygelsen att få ge sitt namn åt byn. I kapitlet ”Bygdelag och byalag” får vi en liten inblick i hur det gick till när lagar och förordningar började göra sitt inträde i vår by. John Granlund berättar så här:

”År 1779, just vid den tiden då Bråmåbo höll på att övergå till fast by, möter oss en annan situation. Alla bygrannar, d v s alla grannar i Bråmåbo, voro den 10 maj samlade för att avgöra en rad ärenden rörande nyintaga av jord i byn. Stämman hölls under ledning av förordnade synemän, som fun-

nit de ifrågavarande trakterna vara tjänliga till åker och ängs uppodlande. Grannstämman beslöt "att så framt nu var inom tre år uppodlade och fruktbarande gjorde, vad de sig nu låtit tillmäta, så ville de ej vara däremot. Men om sådant försummas och eftersättes, påstodo grannarne att intagna ställen läggas ut till mulbete igen, som det förr varit".

Här är det faktiskt ingen större svårighet att läsa mellan raderna om utvecklingen under det sekel som gått. De tegar som Bråmås Lars och hans medhjälpare en gång brutit, de har tydligen gett så fina grödor att alla ville ha mer av det goda. Hur lätt är det inte då att i iver paxa för större ytor än vad som är möjligt att orka med. Det var nog alldeles nödvändigt med dessa synemän.

Sitt goda anseende som jordbruksbygd har Bråmås behållit genom de många åren. Jordbrukare från andra hörn av ön har kört hit med hästredskap och matsäck för att sköta sin del av åkern. Många har betygat att det var tryggt att ha "ett säkert kort" där skörden aldrig varken ruttnade eller torkade bort. Är detta männe anledningen till namnet "Trullbuder"? Skämt åsido så måste väl förklaringen vara att moränjorden just i Bråmås visar upp sin allra bästa variant, något som fackfolk kallar för mjälhaltig mo och här är den också sandblandad på vissa ställen.

Antalet gårdar i byn har ganska konstant varit omkring 20, nya har tillkommit i stället för de som försvunnit och de flesta har ju haft jordbruk. Ett litet fåtal av gårdarna har varit i stånd att ha upp till ett halvdussin kor och dessa kallades då för "sturkarrgarder". Mina anhöriga i mormorsgenerationen har berättat att de här gårdarna intog en särställning på så sätt att ingen av de andra tyckte sig kunna påbörja ett moment i jordbruket, t ex slätter, förrän någon av de stora hade startat. Och inte nog med det — grannarna knallade också över och hjälpte till på den större gården innan de gjorde något åt sig själva. Sådan var seden vid senaste sekelskiftet. I vår avtalsreglerade nutid ser vi inget förnuftigt i denna tingens ordning, men de gamla kunde ge besked: Man visste av erfarenhet att det kunde bli kärvt under kommande vinter och då gick man till den mera välbärgade grannen och bad om hjälp. Oftast fick man det också och undgick på så vis det skamligaste av allt — att få in sitt namn i fattigvårdens bokföring. Det var alltså en trygghet att stå på god fot med den mera välbeställda grannen.

I dag står alla de små ladugårdarna tomma, men vi bråmåsbor kan trösta oss med att av öns fåtaliga storladugårdar har en byggts i vår by. Där har Gunnar Håll lika många djur att sköta som vad invånarantalet är i byn. Det måste väl kallas jämvikt?

Bråmås är till formen långsträckt och eftersom byn ligger ytterst vid öns östra sida så omfattar den en ansevärd strandremsa. Nu ser vi inte en skymt av stranden uppifrån gårdarna, men de äldsta kan berätta hur

Spinnkväll i Bråmågården i början av 1920-talet.

Fr v: Rull Anna, Fyr Hilda, Sol Anna ("Solrosi"), Bråmå Anna, Rull Margit och Bäck Anna.

FOTO: KARL LÄRKA

vackert här var när de sprang och lekte. Då kunde man se Siljans vatten mellan trädstammarna och där betade får och getter hela sommarhalvåret. Östra stranden har inga inbjudande badplatser då den har djupt vatten så nära land, men är desto mer uppskattad i fiskesammanhang. Särskilt notdragning har man ägnat sig åt i trakterna kring Busta. Där är stenarna som täcker sjöbotten släta och rundade och det är något att vara tacksam för om noten är full med bliktor som skall släpas sista biten mot land. Ibland händer det att gråbruna hårda kakor med vassa kanter finns med i bliktfångsten eller har hakat sig fast i utlagda nät. Det är något så fint som sjömalm, även om man numera betraktar det enbart som ett "knivhot" mot nätmaskorna. De första bråmåboborna plockade med glädje reda på denna hårda fångst och sparade tills mängden var lagom att handskas med i de hemgjorda små blåsterugnar där de då framställde sitt järn på egen hand. Varifrån dessa nybyggare fått sitt kunnande i denna hantering, det måste man undra med tanke på hur besvärligt det var att bege sig ut i världen för att lära.

Lässbunäs kallas udden som är Bråmåbos hörn och där utanför ligger stor-Siljan där man vid lämplig väderlek kan se välorienterade fiskare glida fram och tillbaka med sina båtar på ett ställe där den åtråvärda laxen visat sig hålla till. Innan väderleksrapporterna kom in i vår tillvaro brukade man lyssna till vattenbruset runt Lässbunäs för att få en för-
aning om kommande väderomslag. "Å duner utå fjeru, vir fåum sämmer

veder” brukade man uttrycka det. På södra sidan udden är stranden långgrund och där har tills helt nyligen funnits en trivsamt badbrygga på det mest badvänliga stället. Den är nu så illa åtgången av höststormar och drivis att den snarast måste få en mera stryktålig efterträdare. Förberedelser pågår medan vi kastar beundrande blickar på Bodarnas fina anläggning.

Någon majstång på stranden behöver vi ändå inte tänka på eftersom vi redan har en i norra delen av byn. Den restes första gången 1933 och var under många år anledning till en sommarfest med dans i tröskladan och kaffeservering i tillfälliga lövsalar. På den tiden användes tröskladan också för sitt ursprungliga ändamål, så varje majstångsdans föregicks av en städkväll då det verkligen krävdes att många ställde upp. Den praktiska tröskladan tjänstgör nu endast som redskapsbod, men det händer dock, om än sporadiskt, att grejorna dras ut och bord dukas för dem som anmält sig till ett litet knytkalas efter majstångsresningen. Att stängen ibland får övervintra utan ny blomsterskrud beror på att det är så få bybor i de åldrar som har lust att bestyra med detta.

Och därmed är vi inne på Bråmåbos största bekymmer, nämligen åldersfördelningen bland byborna. Om man tänker sig en ålderstrappa som ser ut att stjalpa åt pensionärssidan på grund av snedbelastning så är det tyvärr den sanna bilden av Bråmåbo 1981. Att tre gårdar för närvarande har skolbarn noterar vi med glädje eftersom situationen tills helt nyligen var ännu sämre. Men att därför jublande utropa att trenden har vänt, det aktar vi oss för. Visst kan vi väl ibland se barnvagnsekipage även på Bråmåbovägen, men vi vet alltför väl att den lilla passageraren alltid är mantalsskriven någon annanstans.

Trots sin litenhet är Bråmåbo ändå en by som många har kännedom om tack vare den fina PR som skapats på olika områden. Förutom timmerstugor och moraklockor som funnit långväga köpare så har Korsnäs-Marmas fröodling spelat en betydande roll. (I Sool-öen 1977 presenterades anläggningen utförligt.) Busslaster med studiegrupper och andra intresserade letar sig ofta dit och för fåglar och älgar har plantagen blivit ett eldorado, likaså för dem som med kikaren i beredskap är ute för att studera dessa. Visst tyckte vi väl att det var ett helgerån den gången skogsbolaget började plantera träd på den mark som våra förfäder under svett och möta odlat upp, men vi har blivit omvända av att se resultatet. Även Dunder Matts, han som en gång började sätta spaden i Randmyren, skulle säkert ha känt sig stolt om han fått uppleva och ta del av den rapport som odlingens bas, Dunder Artur, lämnade förra året: Försöksodlingen hade visat 100 % grobarhet, enligt plantskolans chef Bengt Vass. Måste inte detta strålande resultat bero på att moderträden står rotade i Bråmåbos bördiga mylla? Låt oss få tro det!

Rull Elsa